

МАЛІНІЦЬ – НАЗЕМІЦЬ:

МАТЭРЫЯЛЫ ДА СЛОЎНІКА АКАЗІЯНАЛЬнай
ЛЕКСІКІ 20-Х–30-Х ГГ. ХХ СТ.

МАЛІНІЦЬ. Набываць колер маліны (станавіцца малінавым): ... *І малініла сэрца пажарам...* (П.Трус).

МАЛЯЎНІЧА-ЖУРБОТНЫ. Складаны прыметнік ад *маляўнічы і журботны*: *Маленькая молепадобная жанчына стаяла нездалёка ад качарэжніка, прыхінуўшыся худзенькім плячом да сцяны і застыўшы ў маляўніча-журботнай і таму дужа смешнай паставе* (М.Зарэцкі).

МАНАТОНІЦЬ. Быць манатонным; утвараць дзеянне манатонна; манатонна гаварыць: *Другі манатоніць* (А.Звонак).

МАРОЗЛІВА-ГАРАЧЫ. Складаны прыметнік ад *марозлівы і гарачы*: ... *жар-птухі радыё з Масквы марозліва-гарачой* ... *вестку ймчаць* (З.Бядуля).

МАТОРЫЦЬ. Утвараць дзеянне пры лапамозе матора; напаўняць гудам матора (гудзец): *Самалёты маторыць наветра* (Я.Пушча); *Матораць там яны [самалёты] уволю* (Я.Сукала).

МАЎКЛІВА-ТРЫВОЖНЫ. Складаны прыметнік ад *маўклівы і трывожны*: *І застыгла ў шэра-сталёвым наветры маўкліва-трывожнае чаканне* (М.Зарэцкі).

МАХНАЦІЦА. Станавіцца (быць) махнатым: *На хаце, за хатай махнаціца белы* (Я.Купала).

МАЦНІЦЬ. Рабіць моцным: ... *чыстасць сэрца мацніць...* (М.Грамыка).

МЕДНА-СТАЛЁВА-ЧЫГУННЫ. Складаны прыметнік ад *медны, сталёвы і чыгунны*. Тут: гучны: *Ёсць такія: бачыў не бачыў – выдумаў медна-сталёва-чыгунны верш...* (А.Звонак).

МЁДНЫ. Які дае мёд; які мае асаблівасці мёду: *Мой сад калодамі абведзен мёдных пчол...* (Я.Купала); ... *і пахла мёдным пахам зёлаў...* (Н.Арсеннева); *Пахла мёднай ліпою ў наветры* (Н.Арсеннева).

МЕЛОДЗІЦЬ. Утвараць мелодыю; запаўняць прастору мелодыяй: *Песні, песні, чаго вы мелодзіце?* (А.Катановіч).

МІЛА-ЛЮБЫ. Складаны прыметнік ад *мілы і любы*: *І думкі тады водзяцца ў яго: салодкія, ружовыя, міла-любья, зусім такія, як яна сама: чорненькая, белатварая...* (М.Нікановіч).

МІЛЬЁНАВЁРСТЫ. Які цягнецца мільён вёрст; на мільён вёрст: ... *аб заставы ударыш грудзьмі, дужая, мільёнавёрстая...* (М.Лужанін).

МЛОСНА-ЗДАРОВЫ. Складаны прыметнік ад *млосны і здаровы*: ...*Не ведаючы сам, чаму і ад чаго гэта, яму хацелася разам з жнеямі і песні пець, адчуваючы іх работу ў млосна-здаровых руках і сэрцы...* (М.Нікановіч).

МЛЯВА-ЦЯГУЧЫ. Складаны прыметнік ад *млявы і цягучы*: *А праз колькі хвілін, заспакоіўшыся ў пяшчотных абнімках Лясніцкага, яна раз-пораз усхліпвала і гаварыла ўжо другім – глыбокім ад шчасця, млява-цягучым голасам* (М.Зарэцкі); *І наплыло тады ў роўным каляханні нешта млява-цягучае, спакойна-бязмежнае, як ціхі сум на мінулым: мякка адкрыла сэрца для свежай пяшчоты* (М.Зарэцкі).

МЛЯВІЦЬ. Рабіць млявым; расслабляць: *Пыл з гарачынёю залазіць пад кашулю, за каўнер. Ліпне да цела і млявіць істоту* (Я.Скрыган).

МНАГАТРУБНЫ. У якога многа труб; з многімі трубамі: *Усё ж люблю, любоўю сына, горад мнагатрубны* (А.Александровіч).

МНАГАЦЭННЫ. Які высяга цэніцца; неацэнны: *А цяпер хацелася, каб не было нідзе станцый на гэтым пуці, каб ехаць так без канца-краю, каб вечна трымаць у руках свой мнагцэнны скарб, сваё шчасце* (М.Зарэцкі).

МНОГАВОКІ. Які мае (нагадвае) многа вачэй: *Неба таемна глядзіць многавокае...* (Н.Еішнеўская).

МНОГАЗВОННЫ. Які дае многа звону; які многа звоніць: *Ўрачыста панясём цымбалы многазвонныя...* (Хв.Ільяшэвіч).

МНОГАПРЫЧЫННЫ. Які абумоўлены многімі прычынамі: ...*Крычалі бабы, выліваючы ў тлумны гармідар сваё беспрычиннае ці, можа, многапрычиннае абурэнне...* (М.Зарэцкі).

МОЦНАЛІСТЫ. З моцнымі (што моцна трымаюцца) лістамі: *Аб гэтым мне шэпчуць і хвой-малодкі, і дуб моцналісты – паэтавы брат* (А.Моркаўка).

МУСКУЛІЦЬ. Утвараць дзеянне пры дапамозе мускулаў: *Цень Консула мускуліць “помсты танго”...* (Я.Пушча).

МУСКУЛЬНАСЦЬ. Абстрактны назоўнік ад мускульны: *Найлепшы лёс – дарэшты класці сілы і мускульнасць здаровых рук* (А.Звонак).

МУТНА-БЕЛЫ. Белы з мутным адценнем: *Месяц ... тускла асвячаў мутна-белую імглу...* (М.Нікановіч).

МУТНА-СІНІ. Сіні з мутным адценнем: *У паднябессі мутна-сінім буйным ветрам на узвей носіць шыбка павуцінне соткай срэбраных ніцей* (З.Астапенка).

МУТНА-ШЭРЫ. Шэры з мутным адценнем: *І абарваўшы гамонку ды глянуўшы на сонца, якое толькі што выкалуплівалася з мутна-шэрай імглы ... Кастусь ... пайшоў на дарозе за вёску...* (М.Нікановіч).

МЯККАБАРОДЫ. Які характарызуецца мяккай барадой: *На яго шырокім, мяккабародым твары свіціцца стрымленая давольнасць...* (М.Зарэцкі).

МЯККА-БУРЫ. Складаны прыметнік ад мяккі і буры: *І прытулюся я да шэрсці – да мякка-бурае спіны...* (З.Бядуля).

МЯККА-ГЛЫБОКІ. Складаны прыметнік ад мяккі і глыбокі: *З мякка-глыбокага неба прыветна плюскаюць зоркі, ласкава ўсміхаюцца* (М.Зарэцкі).

МЯККА-ДРЫГОТНЫ. Складаны прыметнік ад мяккі і дрыготны: *У акно зазірнула чырвонае з захасу сонца, лягло мякка-дрыготнымі плямамі на абрус* (М.Зарэцкі).

МЯККА-ЖЫТНЁВЫ. Складаны прыметнік ад мяккі і жытнёвы: *Праменні залатыя з васількова-блакітнага неба сыплюцца на мякка-жытнёвую зямлю...* (М.Нікановіч).

МЯККАЗВОННЫ. Які мякка звоніць (звоніць): *... ён [Барковіч] гатоў быў, здаецца, кінуць усё, сарвацца з зямлі і паляцець туды, за жывым мякказвонным трохкутнікам...* (М.Зарэцкі).

МЯККА-КРАМЯНЫ. Складаны прыметнік ад мяккі і крамяны: *...Кінуўся Антон да Волькі, абхапіў у свае здаровыя абнімы, прыціснуў да сваіх грудзей яе, як тады летам, трапечучую, мякка-крамяную, бязмерна-любую, дарагую...* (М.Нікановіч).

МЯККА-ПРАЗРЫСТЫ. Складаны прыметнік ад мяккі і празрысты: *Скрозь празрыстыя шыбы сыпецца мякка-празрыстае сонца, сцелецца на падлозе дрыготнымі жоўтымі плямамі* (М.Зарэцкі); *У кутку пакоя прытульна растапырыўся масіўны раяль, і на яго глыбока-чорным фоне стаяла Раіса,*

апранутая ў лёгкі хатні ўбор – таксама ружовы, мякка-празрысты (М.Зарэцкі).

МЯККАПУШНЫ. Які характарызуецца мяккім пухам ці нагадвае яго: *Гінуць у белых палёх на мяккапушных пярынах* (З.Бядуля).

МЯККА-РУСЫ. Складаны прыметнік ад *мяккі і русы*: *Прыгожая ў Ніны каса – даўгая, таўстая, мякка-русая* (М.Зарэцкі).

МЯККА-ЦЁПЛЫ. Складаны прыметнік ад *мяккі і цёплы*: *Калі ішлі мы сярод густа-зялёных загонаў палявой дарогаю, – ужо лажылася мякка-цёплая, трохі вільготная летняя ноч* (М.Нікановіч).

МЯТАРУТНЫ. Які характарызуецца мятай і рутай; з мяты і руты: ... *ззянем слепіць вочы вянок наш мятарутны* (З.Бядуля).

МЯЦЕЖНА. Як у мяцеж; з прыкметамі мецяжу: *Ой, скоро, скоро і мяцежна паўстане з песнямі падполле* (П.Трус).

МЯЦЕЖЫЦЬ. Уздымаць мяцеж; праяўляць уласцівасці мецяжу: ... *новая праўда мяцежыць...* (З.Бядуля); *Песні, песні! Даволі мяцежыць – ўспамінаць учарайшую быль* (А.Дудар); *Калі мяцежыць доля, узнясецца думак змах...* (Т.Курбацкі); *Страціў усё... Але Камінітэрн мяцежыць...* (П.Шукайла).

МЯЦЕЛІЦА. Праяўляць уласцівасці мяцеліцы (мяцелі): *Мяцеліца даль у прагале гадоў* (Я.Пушча).

МЯЦЕЛІЦЬ. Уздымаць мяцеліцу (мяцель); праяўляць уласцівасці мяцеліцы: ... *ветры буйнля за тынам мяцеляць золата кляноў* (Т.Кляшторны); *Сталёвыя песні мяцеляць акордамі слоў па струнах* (С.Ракіта); ... *снег мяцеліць з нас быстрых саней...* (М.Машара); *Віно ... мяцеліць іскрамі са дна* (М.Машара); ... *мне хмель жыцця мяцеліць кроў* (М.Машара); *Кроў не будзе мяцеліць агнём* (М.Машара).

НАВАЛЬНІЧЫЦЬ. Утвараць дзеянне, якое мае адносіны да навальніцы (нечым нагадвае навальніцу); праяўляць уласцівасці навальніцы (рэзка нешта змяняць; бунтаваць): ... *бачу, як навальнічыць выйшаў з берагоў крутарогіх Сож...* (А.Дудар); ... *а пакуль буду скрозь навальнічыць і пажоўклую нішчыць красу...* (С.Дарожны); *Яшчэ ... дні гэтак не навальнічылі* (М.Лужанін).

НАДБУРНЫ. Які знаходзіцца над бурай: *Час ўзляцеці, браты, у надбурныя далі...* (М.Васілёк).

НАДВЯСЕННІ. Які папярэднічае вясенням; перадвеснавы: *Гэта ты, багатае Палессе, з надвясенняй прыгажосцю дум* (П.Броўка).

НАДЗОР'Е. Месца ў прасторы, што знаходзіцца над зорамі: *Агні ў надзор'і залатацветам шалясяць...* (П.Трус).

НАДРАННЕ. Час сутак перад самым раннем (паміж ноччу і раніцай): *Прышоў я да цябе ў надранні эры...* (Я.Пушча); *Надранне* (назва верша Я.Пушчы); *Там быў і Купала, і дзіўным святлом праменілі вочы і сэрца спявала, і песня, як мора, арліным крылом будзіла ў надранні ружовыя скалы* (В.Маракоў).

НАДРОСПАЧ. Стан, блізка да распачы (які папярэднічае распачы): *Адны ў надроспачы ўкрыжоўваюць каменні, а я дзіўлюся ў свет і абнімаю шыр* (П.Трус).

НАДЫНАМІЦЦЬ. Напоўніць дынамітам: *Эй, хто там, хто там несвядома надынаміціў дзікі стогн?!* (Т.Кляшторны).

НАЗЕМІЦЦА. Ападаць на зямлю: *На зямлі ападаюць лісты, наземяцца з ціхай малітвай* (У.Дубоўка); *І вось наземяцца уборы, як бы пялёсткі з кволых руж...* (У.Дубоўка); *Тугой славіты небакрай, наземяцца няспынна слёзы* (У.Дубоўка).

НАЗЕМІЦЬ (I). Злучаць з зямлёй; скідаць (асыпаць) на зямлю: *Ці гэта упартасці даўняй хад, мой крок на пясок не наземіць* (У.Дубоўка); *І ціхазвонна і паволі восені лісьце наземіць, сцэле у даліны* (У.Дубоўка); *І пялёсткі наземіць мак, бо і ён перажыў сваё шчасце* (У.Дубоўка); *... пунсовасць памеркі наземіць* (П.Трус); *Не сагнуць маладосць маю ветры, хоць наземіць пялёсткі сады* (П.Глебка); *Хоць наземіць пялёсткі сады, завіце мая радасць – шытшына* (П.Глебка); *Радасць наземіць – жывой пазалотаю* (З.Бандарына); *І наземіць пялёсткамі мак цёмна-шэрую ў просіні глебу* (Н.Маркава).

НАЗЕМІЦЬ (II). Схіліць (да зямлі): *Патух у вачох майго сына агонь, і хвоі над імі наземілі голле* (Я.Пушча); *Дзевы – мадонны музеяў, голавы ніжэй наземце!* (Я.Пушча).